

GENOOTSCHAP NEDERLAND - ARUBA

NIEUWSBRIEF

Geachte deelnemer van het Genootschap Nederland-Aruba, geachte lezer!

Veel aandacht in deze tweede Nieuwsbrief van 2019 voor de aanstaande Europese Verkiezingen. Zo ook voor enkele belangrijke staatsrechtelijke relaties tussen de EU en Aruba, een van de zes Landen en Gebieden Overzee in het Koninkrijk. Een overzicht van de Europese partijprogramma's leert dat de aandacht voor koninkrijksrelaties opvallend gering tot nihil is.

Voorts informeren wij u over nut en noodzaak van de drie staatsraden in de Raad van State: Maria van der Sluijs-Plantz (Sint Maarten), Paul Comenencia (Curaçao) én de Arubaanse staatsraad Milly Schwengle. Zij geeft de democratische rechtsstaat en onze rechtsorde een warme Caribische brasa! Veel leesplezier.

Nico van Grieken,

Voorzitter

= = = = = = = = =

Aruba en de Europese Parlementsverkiezingen

Over enkele weken, op 23 mei, kunnen inwoners van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten stemmen voor een nieuw Europees Parlement. Dat geldt ook voor de inwoners van de 'bijzondere' Nederlandse gemeenten Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De Nederlandse en Caribische stemgerechtigden behoren tot de ongeveer 375 miljoen stemgerechtigden in de Europese Unie. Nederland heeft 26 van de in totaal 751 zetels in het Europees Parlement. Na een eventuele Brexit zou Nederland recht hebben op 29 zetels.

Driehoeksverhouding EU, Nederland, Aruba

Hoe relevant zijn de Europese verkiezingen voor Aruba en hoe belangrijk is het Europees Parlement voor dit Caribische eiland? Laten we ervan uitgaan dat er sprake is van een duidelijke driehoeksverhouding tussen Europese Unie, Nederland en Aruba. Welke mogelijkheden zijn er dan om die relatie te versterken en wat is de meerwaarde hiervan?

Welke rol spelen de diverse staatsrechtelijke instituten hierin, de Rijksministerraad bijvoorbeeld, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Raad van State, het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van Aruba, de Staten van Aruba en het Kabinet van Aruba? Legio vragen waarop het Genootschap Nederland-Aruba na de Europese verkiezingen wil terugkomen.

Aruba hecht al vele jaren aan een goede relatie met de EU. Na een jarenlange procesgang heeft het land juridisch weten te bevechten dat Arubaanse burgers als gelijkwaardige burgers in het Koninkrijk actief kunnen deelnemen aan de Europese verkiezingen. Daarnaast heeft Aruba een permanente vertegenwoordiging in Brussel.

Verdrag van Rome en LGO

De basis voor de Arubaanse banden met Europa is gelegen in het Verdrag van Rome (1957), waarin zes landen, waaronder Nederland, de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap vastlegden. Het verdrag erkende dat er landen en gebiedsdelen overzee zijn –

LGO – die een speciale relatie onderhouden met een van de lidstaten van die toenmalige EEG. Voor de toenmalige Nederlandse Antillen was hierbij de kernvraag of het Koninkrijk dan wel alleen Nederland lid was van de nieuwe Europese gemeenschap.

In zijn proefschrift ‘De herdefiniëring van het Koninkrijk’ gaat wijlen oud-(gevolmachtigde) minister Mito Croes van Aruba uitgebreid hierop in. De enig juiste conclusie is volgens hem dat sinds 1957 de zes eilanden van de Nederlandse Antillen door de lidstaten van de EEG als onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden worden gezien.

Koninkrijk is EU-lid

Mito Croes: ‘Dat er in eerste instantie geen binding voor deze rijkdelen aan de EG-regeling was, kwam alleen doordat deze rijkdelen er zelf voor hadden gekozen vooralsnog niet aan deze regeling gebonden te zijn. De Nederlandse Antillen – en Suriname – achtten zich in maart 1957 nog niet in staat de mogelijke gevolgen van het pas geformuleerde associatieregime volledig te overzien’. Kortweg: ‘Het gehele Koninkrijk is lid.’

Een belangrijke constatering, zeker in het licht van de ontwikkelingen van het huidige LGO-besluit en de opstelling van de Nederlandse regering, die de verbondenheid tussen Europees Nederland en de koninkrijksdelen in de Caribische regio groot noemt. Constructieve samenwerking met de Europese Unie is hiervan één van de pilaren en kan zorgen voor een verdere positieve ontwikkeling van de Koninkrijksrelaties. ‘Nederland acht het van belang dat het volwassen partnerschap tussen de EU en de LGO wordt voortgezet’, aldus het ministerie.

Aruba is een van zes LGO in het Koninkrijk. De andere zijn Curaçao, Sint Maarten, Bonaire Saba en Sint Eustatius. Ook Denemarken, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hebben LGO. Het aantal LGO vermindert als Groot-Brittannië uit de EU stapt.

Economie versterken

Een van de belangrijke redenen voor het instellen van de LGO-status was - én is nog altijd - het hanteren van zeer voordelige handelsregelingen om de economie in een land als Aruba te versterken. Het LGO-besluit is ook bedoeld om de duurzame ontwikkeling te ondersteunen en de waarden en normen van de Europese Unie te bevorderen.

Daartoe berust het besluit op beginselen van vrijheid, democratie, mensenrechten en fundamentele vrijheden, rechtsstaat en deugdelijk bestuur. Ook versterking van concurrentievermogen, meer veerkracht en vermindering van kwetsbaarheid worden nagestreefd. LGO kunnen een beroep doen op het Europees Ontwikkelingsfonds.

Meer dan voorheen is de huidige relatie tussen de EU en LGO gebaseerd op gelijkwaardigheid en wederkerigheid. In ‘oude’ LGO-besluiten lag de nadruk op ontwikkelingshulp. Tegenwoordig is er ook sprake van meer verplichtingen, waardoor LGO zo nodig technische ondersteuning vanuit de Europese Commissie kunnen krijgen. Voorts is er meer aandacht voor de rol van de LGO als regionale hub en als ‘centre of excellence’. Toerisme is in het huidige LGO-besluit toegevoegd als samenwerkingsgebied tussen LGO en Europese Commissie.

Ultra perifeer gebied

Naast de LGO heeft de EU als alternatief de status UPG: ultraperifeer gebied. Er zijn er negen: Guadeloupe, Frans-Guyana, Martinique, Mayotte en Réunion (vijf overzeese departementen van Frankrijk), Saint-Martin (een overzeese gemeenschap van Frankrijk), de Canarische Eilanden (die bij Spanje horen), en de Azoren en Madeira (die bij Portugal horen).

Een UPG is een gebiedsdeel van een lidstaat van de EU waar de EU-wetgeving geldt, maar waar het mogelijk is om vanwege de grote afstand tussen deze gebieden en Europa, uitzonderingen te maken in de geldigheid van de wetgeving. Door hun bijzondere ligging vormen ze bruggenhoofden voor de ontwikkeling van de Europese handelsrelaties met derde, doorgaans minder ontwikkelde, buurlanden.

Dankzij de ultraperifere regio's beschikt de EU over 's werelds grootste zeeterritorium met een economische zone van 25 miljoen km². De EU erkent de grote structurele achterstand van deze gebieden. Ultraperifere gebieden worden beschouwd als integraal onderdeel van de Europese Unie, in tegenstelling tot LGO.

[Na de Europese parlementsverkiezingen, in Nederland op 23 mei, worden de uitgebrachte stemmen begin juni geteld. De installatie van de nieuwe Europese parlementariërs is op 2 juli. In een volgende Nieuwsbrief van het Genootschap Nederland-Aruba zal nader worden ingegaan op het nieuwe Europees Parlement. Het voornemen is Europarlementariërs aan het woord te laten over hun inzet voor de Europese belangen van landen als Aruba.]

* * * * *

Geringe aandacht voor koninkrijksrelaties in Europese partijprogramma's

Onze koninkrijksrelaties komen mondjesmaat aan bod in de Europese programma's van Nederlandse politieke partijen.

Die geringe aandacht is opvallend. Op alle Caribische eilanden binnen het Koninkrijk bestaat immers het recht actief en passief aan de Europese Parlementsverkiezingen deel te nemen.

Bovendien is er dankzij Europese LGO- en UPG-besluiten – zie vorig artikel - een hechte verbondenheid tussen EU, Nederland en de drie Caribische landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Partijprogramma's

Onderstaand overzicht van de programma's van de aan de Europese verkiezingen deelnemende partijen is begin mei samengesteld dankzij de medewerking van ProDemos - 'Het huis voor democratie en rechtstaat'. Dit zeggen de politieke partijen over onze koninkrijksrelaties:

- **GroenLinks:** De EU blijft Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden de ruimte bieden om zelf te kiezen of zij buiten het grondgebied van de EU blijven of er als 'ultraperifeer gebied' deel van gaan uitmaken. Welke keuze zij ook maken, de eilandbewoners hebben recht op een gezonde leefomgeving. De EU en Nederland bieden steun bij stapsgewijze invoering én handhaving van Europese milieuwetten. Daarbij heeft het aanpakken van de vervuilende uitstoot van olieraffinaderijen voorrang. Tevens krijgen de eilanden steun bij de ontwikkeling van duurzame energie.
- **D66:** niets
- **PVV:** niets
- **CDA:** Arubanen, Curaçaoënaars, Sint Maartenaren, Bonairianen, Statianen en Sabanen vormen de burgers van de Caribische Koninkrijksdelen. Wij zijn met elkaar verbonden als Europese burgers. Vanuit de overtuiging dat we samen sterker zijn dan alleen, zet het CDA zich ervoor in dat de Nederlandse Cariben de samenwerking en betrokkenheid met Europa kan intensiveren.
- **VVD:** niets
- **PVDA:** niets

- **Partij voor de Dieren:** niets
- **FvD:** niets
- **De Groenen:** niets
- **Volt:** niets
- **VandeRegio:** de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn als regio's zijn niet meer onderdeel van Europa, via Nederland, maar wel onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. Goed omgaan als land met haar overzeese gebieden is een verantwoordelijkheid die wél vandeRegio aan het hart gaat. Het waarborgen van soevereiniteit, eerlijke verkiezingen, mensenrechten en rechtszekerheid is nodig om een regio in haar waarde te laten. Hoe 'de moeder' omgaat met 'haar kinderen' is trendsetend hoe ze dat in haar eigen grondgebied doet. Als Nederlandse fractie in het Europees Parlement kunnen we pas met een wijzend vingertje zwaaien naar andere lidstaten, wanneer we (Nederland) haar zaken wel goed op orde heeft. Wij erkennen dat er een verleden is van kolonialisme, met alle gevolgen van dien. Er heeft uitbuiting van mensen en natuur plaatsgevonden. Onze gezamenlijke geschiedenis heeft diepe littekens achtergelaten, daar en in de gemeenschappen in Nederland. Juist daarom moeten we (extra benadrukt) met het volste respect naar deze landen en hun bevolkingsgroepen treden. Dubbelop ook omdat ze (vaak) de Nederlandse nationaliteit bezitten. Dit respect is ook te herkennen doordat beleid dat gemaakt wordt in 'Brussel', ook rekening houdt met de gevolgen voor de niet-Europese uithoeken van het koninkrijk. En anders moeten we hiervoor zorgdragen in de vertaalslag naar en in 'Den Haag'.
- **SP:** niets
- **Jezus leeft:** niets
- **50PLUS:** niets
- **Christenunie/SGP:** niets
- **Denk:** nog geen programma

Nadere informatie over de EU, LGO en UPG bieden de volgende links:

- Overseas Countries and Territories Association: <http://www.octassociation.org/?lang=en>
- Aruba, Curaçao en Sint-Maarten op de site van het Europees Parlement: <http://www.europarl.europa.eu/thenetherlands/nl/eu-info/aruba-curaçao-en-sint-maarten>
- de rechten van het Caribisch gebied binnen de EU: <http://www.europarl.europa.eu/thenetherlands/nl/eu-info/status-caribisch-gebied-binnen-de-europese-unie>
- het EU-beleid en -programma's voor overzeese gebieden: https://ec.europa.eu/europeaid/regions/octs_en

* * * * *

JongAruba over de Caribische belangen in de Europese verkiezingen

Ook JongAruba besteedde aandacht aan de Europese verkiezingen. De nieuwe vereniging, gericht op Arubaanse studenten en jonge professionals in Nederland, hield samen met studievereniging HSV Trinitas op 25 april in de Haagse Hogeschool een discussiebijeenkomst over de Caribische belangen in de Europese Unie.

Beide verenigingen vinden het jammer dat de opkomst van bewoners in het Caribisch deel van het Koninkrijk voor de Europese verkiezingen erg laag is; zelfs studenten en jong professionals

van de Antillen die in Nederland wonen, stemmen vaak niet. JongAruba en Trinitas betreuren dat, want het gaat om Europese burgers en om eilanden die door het LGO-besluit met de EU geassocieerd zijn.

De politici Chantal Hakbijl (CDA), Dirk-Jan Koch (GroenLinks), Roelien Kamminga (VVD) en Samira Rafaela (D66) waren uitgenodigd om hun prioriteiten voor de EU te noemen en toe te lichten hoe zij daaraan willen bijdragen.

Mendeltje van Keulen (lector Changing Role of Europe) hield een korte introductie over de EU en Brussel. Zij verwees daarbij naar haar boek 'Wat doen jullie daar?' Haar stelling was: 'Het is voor een autonoom land in het Koninkrijk soms makkelijker om geld uit Brussel te krijgen dan uit Den Haag'.

Centraal stonden voorts vragen als: 'Hoe krijgen wij grip op Europa?', Hoe is de verhouding van de EU tot de Nederlandse overzeese gebieden? Wat is de meerwaarde en toekomst van deze relatie? Hoe ziet de samenwerking in LGO-verband eruit? Wat betekent de Brexit voor die samenwerking? Hoe zit het met de ontwikkelings- en crisisfondsen in de EU?

In de inleidingen en discussie - geleid door Natasja Gibbs (presentator FunX) - kwamen o.m. de volgende issues aan de orde: gelijke kansen, gerechtigheid, meer eenheid in de EU, zelf campagne voeren in de Cariben (Samira Rafaela), gebrek aan participatie en inclusie, de noodzaak van meer overleg tussen Nederlandse en Europese parlementariërs over Caribische belangen, het probleem van de kiezersregistratie, milieu, een krachtiger EU-beleid, wèl kunnen stemmen, maar onvoldoende kennis hebben van de EU en Venezuela (crisis en vluchtelingen).

* * * * *

Arubaanse staatsraad Milly Schwengle: 'Bij autonomie hoort verantwoordelijkheid'

"Bij autonomie hoort verantwoordelijkheid. Het zijn wat mij betreft communicerende vaten. Daar doorheen gevlochten zijn deugdelijkheid van bestuur, rechtszekerheid en bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden. Deze zijn bepalend voor zowel de autonomie als de verantwoordelijkheid. Geen geringe opdracht voor onze relatief jonge democratieën."

Dit zei staatsraad Milly Schwengle op 18 april tijdens een bijeenkomst van de Vereniging Antilliaans Netwerk in Den Haag. Ook de staatsraden van Curaçao (Paul Comenencia) en van Sint Maarten (Maria van der Sluijs-Plantz) vertelden er over hun 'nut en noodzaak' bij de Raad van State en over hun invloed op de besluitvorming binnen het Koninkrijk.

Kleinschaligheid

Milly Schwengle noemde het eervol om als staatsraad het Koninkrijk te dienen. In haar lezing ging zij in op de democratische rechtsstaat en de rechtsorde ('rule of law'). Zij benadrukte de diverse aspecten van kleinschaligheid. "Een mooie kant is bijvoorbeeld dat positieve veranderingen relatief snel kunnen worden geïmplementeerd. Anderzijds, door de kleinschaligheid kunnen zaken soms heel dichtbij komen en moeten onze landen met relatief weinig inwoners alles draaiende houden."

Zij verwees naar discussie over de 'carrying capacity' en het gebrek aan 'leverage'. "Daardoor hebben wij niet een onderhandelingspositie die vergelijkbaar is met die van de EU. En soms kunnen wij in bepaalde dossiers simpelweg afhankelijk zijn van een handjevol (buitenlandse) partijen of kan de dreigende déconfiture van één werkgever of een financiële instelling ontwrichtend zijn voor onze economie."

Rechtstatelijke waarden

Evenzeer legde zij nadruk op de waarden van een democratische rechtsstaat en de fundamentele rechten en vrijheden. “Die waarden moeten niet worden onderschat. Waar zouden onze landen hebben gestaan als die waarden er niet zouden zijn geweest? Doordat zij zijn verankerd in onze constituties en ons staatsbestel behoren wij tot een selecte groep jurisdicties met vergelijkbare genen. Helaas is nog steeds actueel dat het er in jurisdicties die aan het Koninkrijk grenzen anders kan toegaan. Ik bedoel de Republica Bolivariana de Venezuela. Omkoping of beïnvloeding heeft tot gevolg dat de rechtsprekende macht niet langer onafhankelijk en onpartijdig functioneert. Think about it... Als voormalig advocaat kan ik u zeggen dat dat voor mij onvoorstelbaar en ondenkbaar is.”

De realiteit van de kleinschaligheid heeft volgens haar niet alleen een bepaalde mate van kwetsbaarheid in zich, maar vereist ook een hoge rolvastheid van parlementariërs, bestuurders, rechters, ambtenaren, marktspelers, burgers en media. “Een land kan beschikken over de mooiste en meest solide regels ter waarborging van de democratische rechtsstaat, maar het zijn uiteindelijk de mensen die daaraan invulling en uitvoering geven. Wij moeten steeds beseffen wat de gevolgen van ons functionele doen of nalaten kunnen zijn. Noem het een scherp op de ‘rule of law’ afgestelde GPS. Spelregels moeten worden nageleefd, dat brengt sociale rust.”

Aantrekkelijke stabiliteit

Stabiliteit en een degelijk geïmplementeerde rule of law zijn aantrekkelijk voor bonafide investeerders, aldus Schwengle. Tot op de dag van vandaag. “De jurisdictie is relevant, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is relevant, het functioneren van het bestuur is relevant, het functioneren van het parlement en de kwaliteit van de wetgeving zijn relevant. Dit zal niet anders worden. Geen land is meer volledig autonoom.”

In bredere zin zouden wij de existentiële vraag moeten stellen: wat voor land willen wij zijn? Schwengle: “En wat mogen wij van elkaar verlangen? Wat zijn de effecten van ons handelen? Geven wij als autonome landen de democratische rechtstaat een slap handje of een Caribische brasa? Als staatsraad van het Koninkrijk behoort het onder meer tot mijn taak het rechtstatelijke en mijn visie op de Caribische belangen voor het voetlicht te brengen. Hetzelfde geldt voor de belangen van de Caribische rijksgenoten. Daarom geef ik de democratische rechtsstaat, de rule of law en good governance een warme Caribische brasa.”

Maria van der Sluijs-Plantz (Sint Maarten): ‘Was staatkundige vernieuwing haalbaar?’

Staatsraad Maria van der Sluijs-Plantz sprak in haar lezing niet over ‘de uil van Minerva’ of over ‘boreale werelden’, maar hield een pleidooi voor meer synergie en voor het minder zoeken en uitvergroten van tegenstellingen. Zij verwees naar het gezamenlijke doel van de delegaties van de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten om in die week met Nederland de impasse op te heffen rond de geschillenregeling.

“Dat is op zich al synergie. Door een dialoog aan te gaan met de fracties in de Tweede Kamer is een zoektocht naar aanvullende collegiale synergie gestart.” Dialoog leidde volgens haar in 2015 in het IPKO (Interparlementair Koninkrijksoverleg) tot een unanieme resolutie over de geschillenregeling. Deze resolutie werd opgevolgd door de motie Van Laar die met ruime meerderheid werd aangenomen. “Nu ligt een voorstel van Rijkswet voor, en is de politiek aan zet, reden waarom ik hier niet verder op in ga. We wensen de delegaties veel wijsheid.”

Bracht 10-10-10 wat ons voor ogen stond?

Bij de Raad van State is reflectie op de stand van zaken en op de uitdagingen voor de toekomst belangrijk, aldus Van der Sluijs-Plantz. In de context van het Koninkrijk zou een terugblik op 10-10-10 dan ook een mooi onderwerp voor verdieping kunnen zijn, meent zij. “2020, 10 jaar na dato, lijkt me een prima moment om te evalueren of de staatkundige vernieuwing heeft gebracht wat ons voor ogen stond, en zo niet, waarom niet, en wat er dan nodig is om de doelstellingen alsnog te behalen. Dat leidt ook tot de vraag of de staatkundige vernieuwing überhaupt een haalbare propositie was.”

Een evaluatie is nodig voor onze landen, op weg naar het verwezenlijken van onze ambities. Want die hebben we. Onze landen wensen als autonome en gerespecteerde delen van het Koninkrijk gezien te worden. “Wij willen bijvoorbeeld de UN Sustainable Development Goals nastreven, met een governance model dat voldoet aan de United Nations Principles of Good Governance, sociaal en fair, eerlijke kansen met perspectief voor onze jeugd, houdbare overheidsfinanciën, lees de regeringsprogramma’s er maar op na.

Ruimte gunnen

Ambities zijn er genoeg, al is de visie voor de toekomst nog niet overal geheel duidelijk. De politieke instabiliteit sinds 10-10-10 heeft het ontwikkelen van een bestendig gedragen, partij overstijgende visie en continuïteit van uitvoering niet veel goed gedaan. We komen van ver, maar zijn er nog lang niet. Ook dit besef wordt breed gedeeld. Toch is in korte tijd veel bereikt. Op het gebied van accountability voor overheidsfinanciën bijvoorbeeld is er veel vooruitgang geboekt. Er blijven echter nog grote uitdagingen voor de houdbaarheid van de financiële huishouding van alle Caribische landen, voor een deel ‘self inflicted’, voor een deel als gevolg van exogene factoren. Er moeten nog veel meters gemaakt worden en die ruimte moet ook worden gegund.

In Nederland was de accountability ook niet altijd hoe het zou moeten zijn. Na kritiek van de Algemene Rekenkamer en Tweede Kamer op het financieel beheer van ministeries begon een operatie gericht op het vergroten van de beheersbaarheid en rechtmatigheid van de overheidsuitgaven: heldere en complete financiële administratie, verbeteren van de financiële informatievoorziening en -uitwisseling, verbeteren van de presentatie en inrichting van begrotingen en accountantscontroles en goedkeurende accountantsverklaringen bij alle ministeries. Dit zal onze landen inmiddels ook allemaal bekend in de oren klinken. Het Koninkrijk der Nederlanden was toen 174 jaar ‘oud’. Aruba als land is nu 33 jaar ‘oud’, Curaçao en Sint Maarten 9 jaar.”

Ondermijning integriteit

De staatsraad van Sint Maarten noemt het ‘absoluut noodzakelijk’ dat de regeringen vaker hun zittingstermijn moeten kunnen uitzitten, ‘in het vertrouwen dat zij de bestendige backing hebben van de coalities waarop zij steunen. Helaas is dat niet altijd vanzelfsprekend.” Voorts vindt zij het noodzakelijk dat de Staten rolvast opereren bij het uitvoeren van hun constitutionele taken: samen met de regering wetgeving tot stand brengen en de regering controleren, zonder op de stoel van de uitvoerende macht gaan zitten.”

Integriteit staat volgens haar hoog op de agenda. “Ondermijning is een wereldwijd probleem. Fraude, witwassen en corruptie zijn uitingen van integriteitsschendingen die een grote ontwrichtende impact hebben op gemeenschappen. De eerlijkheid gebiedt ons onder ogen te zien dat er grote integriteitstekorten –zijn in onze Caribische landen. Integriteitsbureaus of Integriteitskamers zijn in voorbereiding in alle Caribische landen. Een prima onderwerp om synergie te behalen, door samen over de aanpak na te denken, en eventueel ter vergroting van

schaal, de governance samen uit te voeren. Misschien zelfs wel iets om uit te groeien tot een Koninkrijksorgaan?”

Politiek als stilzwijgend business model?

Maria van de Sluijs-Plantz heeft meer vragen: “Wat zeggen de misstanden over onze politieke cultuur? Hoe verklaren we dat veroordeelde politici toch nog een grote aanhang houden nadat de rechter heeft uitgemaakt dat er sprake is van een strafbare integriteitsschending? En als er sprake is geweest van zelfverrijking ten koste van de maatschappij, realiseert die trouwe aanhang zich dat ook hun belang geschaad is? Waarom zou stelen van de maatschappij aanvaardbaarder zijn dan het vergrijp van een ordinaire dief?”

Hoe verklaren we dat een politicus die wordt vervolgd voor corruptie zijn collegae oproept om te getuigen dat zijn handelen conform de ongeschreven norm zou zijn? Hoe verklaren we dat een voormalige Nederlands Antilliaanse bestuurder die zich na zijn politieke loopbaan met schone handen, niet meer verkiesbaar stelde, op straat te horen kreeg: “Man you stupid, you shoulda fix yourself...” Is de politiek in onze landen verworpen tot een stilzwijgend geaccepteerd business model, van stemmen ronselen tegen betaling - tot het verkopen van invloed op overheidsbesluiten? Is dat de politieke cultuur die we hebben en, zo ja, willen we dat zo houden?”

‘Het moet en kan anders’

Wat haar hoop geeft, is dat in alle drie landen relatief nieuwe gezichten actief zijn in het publieke en politieke domein die dit niet zo willen houden. De staatsraad: “There are more out there like me and we are going to make a difference, werd mij onlangs gezegd. Deze mindset is positief! Net als velen van jullie hier, inclusief onze politici, wil ik van het stigma af dat het alleen maar een corrupte bende is. Ik wil niet meer dat de goeden onder de kwaden lijden. De nieuwe gezichten, die hun nek uitsteken door politiek actief te worden hebben onze steun nodig. Ze verdienen de kans om zich te profileren, om te laten zien dat het niet alleen anders moet, maar ook anders kan.”

Paul Comenencia (Curaçao):

De Curaçaose staatsraad Paul Comenencia gaf een toelichting op de positie van de staatsraden van het Koninkrijk. Met zijn collega's van Aruba en Sint Maarten was afgesproken dat hij zich zou beperken tot een korte inleiding over de Raad van State en over hun taak binnen de organisatie.

De Raad van State, die inmiddels 488 jaar bestaat, is adviseur van regering en parlement, en adviseert over alle wetgeving en over initiatieven tot wetgeving. De Raad doet dat gevraagd en ongevraagd, zoals in het geval van belangrijke thema's als de toekomst van de euro enkele jaren terug en de digitalisering van de samenleving eind vorig jaar. Ook het jaarverslag van de Raad bevat altijd een duiding die als een ongevraagd advies kan worden beschouwd. Dit jaar was dat ‘de waarde van de wet en van het wetgevingsproces in een steeds complexere samenleving’. Naast Advisering, kent de Raad ook een aparte afdeling Bestuursrechtspraak.

Advisering

De staatsraden van het Koninkrijk werken in de Afdeling advisering van de Raad van State. Deze houdt zich bezig met advisering over wetsvoorstellen van de regering en initiatiefwetsvoorstellen van Kamerleden, Algemene maatregelen van bestuur of van Rijksbestuur, goedkeuringswetten voor internationale verdragen, de Miljoenennota en onafhankelijk toezicht op de mate waarin de overheidsbegroting voldoet aan Europese begrotingsnormen. En binnenkort ook advisering over de naleving van de afgesproken Klimaatdoelen.

De formele positie van de staatsraden van het Koninkrijk wordt geregeld in het Statuut voor het Koninkrijk, de hoogste wet van het Koninkrijk der Nederlanden: Artikel 13 van het Statuut biedt de mogelijkheid voor de benoeming van staatsraden van het Koninkrijk, indien de Caribische landen daarom vragen. De benoeming van een staatsraad gebeurt in overeenstemming met de regering van het land dat om de benoeming vraagt.

Naar de mening van Paul Comenencia is de missie van een staatsraad van het Koninkrijk actief eraan bij te dragen dat de Raad van State, in zijn overwegingen, voorlichting en advisering, terdege rekening houdt met de (in politiek Den Haag allesbehalve vanzelfsprekende) positie en belangen van de Caribische landen van het Koninkrijk.

Bredere context

“Daarbij zal de collega van Aruba natuurlijk speciale aandacht hebben voor de positie en belangen van Aruba, die van Sint Maarten voor Sint Maarten en ik voor Curaçao. Mijn ervaring tot nu toe is dat wij alle drie altijd ook kijken naar de bredere context. Staatsraden van het Koninkrijk handelen weliswaar niet op instructie van de Caribische landen, maar brengen wel het Caribisch perspectief in dat van belang is in de afwegingen die de afdeling Advisering maakt om tot een goed gebalanceerd advies te komen.”

Dat betekent frequent contact houden met en regelmatig bezoek brengen aan de Caribische landen om van belangrijke zaken op de hoogte te zijn en om een juiste inschatting te kunnen maken.

Koninkrijksrelaties

De kern van het werk van een staatsraad wordt gevormd door de koninkrijksrelaties. Maar beleid is ook dat staatsraden van het Koninkrijk - waar mogelijk, wenselijk en gepast - hun kennis en ervaring inzetten voor adviesprojecten die niet direct te maken hebben met Koninkrijkszaken. Al met al zijn staatsraden vier werkdagen op de Raad bezig.

Actuele onderwerpen voor de staatsraden zijn een aanvullende voorlichting aan de Tweede Kamer over het voorstel voor een geschillenregeling, een door de regering gevraagde voorlichting over de governance van de drie openbare lichamen, de ontwikkelingen in de openbare financiën van de Caribische rijksdelen en de geopolitieke ontwikkelingen, onder meer rond Venezuela.

* * * * *